

Bevolking en Ruimte

Eindterm 17:

De kandidaat kan de bevolkingsontwikkeling en het ruimtegebruik in *Nederland en Duitsland* beschrijven en verklaren, en de situatie in Nederland en Duitsland vergelijken.

In dit verband kan de kandidaat:

17.1 De samenstelling, ontwikkeling en spreiding van de bevolking in Nederland en Duitsland vanaf 1950 op hoofdlijnen beschrijven en verklaren en *de verschillen en overeenkomsten tussen beide landen beschrijven en verklaren*.

17.2 De omvang en richting van binnenlandse en buitenlandse migratie en de ontwikkeling daarin vanaf 1950 in Nederland en Duitsland op hoofdlijnen beschrijven en de verschillen en overeenkomsten tussen beide landen beschrijven en verklaren.

17.3 *Aan de hand van gegeven toekomstverwachtingen van de Nederlandse en de Duitse bevolkingsontwikkeling in de komende decennia de daarmee samenhangende demografische, sociaaleconomische en ruimtelijke gevolgen beschrijven en de verschillen en overeenkomsten tussen beide landen beschrijven en verklaren*.

17.4 De veranderingen vanaf 1950 in de inrichting voor wonen, werken, voorzieningen, recreatie, verkeer en natuur in stedelijke en landelijke gebieden in Nederland en Duitsland op hoofdlijnen beschrijven en de verschillen en overeenkomsten tussen beide landen beschrijven en verklaren.

17.5 De woonkwaliteit, infrastructuur, bereikbaarheid e voorzieningen in twee stedelijk gebieden in Nederland en Duitsland beschrijven en verklaren.

17.6 *Bij herinrichtingsplannen en ruimtelijke maatregelen in stedelijke gebieden in Nederland en Duitsland voor- en nadelen vanuit verschillende dimensies beschrijven*.

Eindterm 18:

De kandidaat kan de bevolkingsontwikkeling en het ruimtegebruik in China beschrijven en verklaren.

In dit verband kan de kandidaat:

18.1 De samenstelling, ontwikkeling en spreiding van de bevolking vanaf 1980 in China op hoofdlijnen beschrijven en verklaren.

18.2 De omvang en de richting van binnenlandse migratie en de ontwikkeling daarin vanaf 1980 op hoofdlijnen in China beschrijven en verklaren.

18.3 *Aan de hand van gegeven toekomstverwachtingen van de Chinese bevolkingsontwikkeling in de komende decennia de daarmee samenhangende demografische, sociaaleconomische en ruimtelijke gevolgen beschrijven en verklaren*.

18.4 De oorzaken van de verstedelijking vanaf 1980 in China op hoofdlijnen beschrijven en verklaren.

18.5 De gevolgen van de snelle verstedelijking vanaf 1980 in China voor wonen, werken, verkeer en milieu beschrijven en *bij maatregelen voor- en nadelen vanuit verschillende dimensies beschrijven*.

Begrippenlijst: Bevolking en Ruimte

Bevolkingsontwikkeling

- Natuurlijke bevolkingsgroei
- Sociale bevolkingsgroei
- Vergrijzing
- Ontgroening
- *Levensverwachting*
- Transitie-model
- Één-kind politiek

Natuurlijke bevolkingsgroei

- Geboortecijfer / geboorteoverschot
- Sterftecijfer / sterfte overschot

Sociale bevolkingsgroei

- Migratie
- Immigratie
- Emigratie
- Remigratie
- Gezinshereniging

Migratiemotieven

- Aantrekkingsfactoren
- Afstotingsfactoren
- *Seizoensmigratie*
- *Gastarbeid*
- *Braindrain*
- *Hukou*

Sociale verhoudingen

- Segregatie
- Sociale ongelijkheid
- Integratie

Bevolkingsopbouw

- Bevolkingspiramide / leeftijdsdiagram

Ruimte

- Ruimtegebruik
- Voorzieningen
- Bevolkingsdichtheid
- Bevolkingsspreiding
- Bebouwingsdichtheid

Verstedelijking

- Urbanisatie
- Suburbanisatie
- Agglomeratievorming
- Hutongs

Stedelijke geleding

- Stratenpatronen
- Historische stadskern
- Concentrisch groeimodel
- Meerkernen groeimodel
- Sector groeimodel

- Agglomeratie
- Stedelijke zone

Verkeer

- Infrastructuur
- Congestie
- Mobiliteit
- Forensisme
- Bereikbaarheid

Ruimtelijke kwaliteit

- Veiligheid
- Onderhoud
- Sociale controle/contacten
- Participatie
- Leefbaarheid

Voorzieningen

- Verzorgingsgebied
- Drempelwaarde
- Reikwijdte

Ruimtelijke Ordering

- Bestemmingsplan
- Inspraak

Casus: bevolking en ruimte in grootstedelijke gebieden

Eindterm 26:

De kandidaat kan de ruimtelijke ontwikkelingen van megasteden in het gebied van Guangzhou en Shanghai (China) beschrijven en verklaren en maatregelen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit beschrijven.

In dit verband kan de kandidaat:

26.1 De ligging van de betreffende stedelijke zones in China op kaarten en lucht- of satellietfoto's herkennen, beschrijven en verklaren.

26.2 De groei van desbetreffende stedelijke zones in China beschrijven en verklaren met behulp van de factoren natuurlijke aanwas en migratie.

26.3 De gevolgen van de snelle verstelijking voor de inrichting en de ruimtelijke kwaliteit van de betreffende stedelijke zones beschrijven en verklaren en de overeenkomsten en verschillen tussen de betreffende regio's beschrijven.

26.4 De maatregelen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in de betreffende stedelijke zone's in China beschrijven en vergelijken en bij deze maatregelen voor- en nadelen vanuit verschillende dimensies beschrijven.

Hierbij kan de kandidaat in aanvulling op Bevolking en Ruimte voor China de genoemde begrippen de volgende voor het onderwerp relevante begrippen toepassen:

Metropolitane gebieden

Megasteden

Arbeidsmigratie

Concessiegebieden

Gated communities (beveiligde wijken)

Eénpartijstelsel

Samenvatting: Bevolking en ruimte

1.1 Bevolkingsgroei in Nederland

Natuurlijke bevolkingsgroei en de *sociale bevolkingsgroei* zorgen voor veranderingen in het aantal inwoners van het land.

- **Natuurlijke bevolkingsgroei:** groei van de bevolking door het verschil tussen geboorte en sterfte.
- **Sociale bevolkingsgroei:** het aantal mensen dat zich ergens vestigt min het aantal dat vertrekt. In het kort: *immigratie* min *emigratie*.

Immigratie: mensen die zich in een bepaald land vestigen.

Emigratie: het verhuizen naar een ander land.

Een **geboortecijfer** geeft het aantal kinderen aan die in een jaar worden geboren (per 1.000)

Na 1950 is er *veel veranderd* aan de verdeling van jongeren en ouderen in Nederland.

Die *vergrijzing* heeft verschillende oorzaken:

- **Vergrijzing:** de toename van het aandeel van 65-plussers in de bevolking.
- Het aantal ouderen is flink gegroeid, met als oorzaak: de **geboortegolf (babyboom)** vlak na de Tweede Wereldoorlog.
- Er worden minder kinderen geboren, met als oorzaak: voorbehoedsmiddelen, zoals de pil. Deze dalende geboortecijfers worden **ontgroening** genoemd.
- De levensverwachting stijgt.
- **Levensverwachting:** het gemiddeld aantal te verwachten levensjaren op een bepaald leeftijd.

De leeftijdsopbouw kun je laten zien in een **leeftijdsdiagram** of in een **bevolkingspiramide**.

Voor 1965 was Nederland een emigratieland, nu een immigratieland. Deze kun je in vier groepen onderscheiden:

- Mensen immigreerde voor werk, vooral mensen uit Marokko en Turkije kwamen hiervoor tijdelijk naar Nederland. Zij stonden bekend als **gastarbeiders**.
- Surinamers en Antillianen immigreerde om te studeren en te werken.
- **Vluchtelingen** vluchtte uit hun land omdat zij daar niet veilig waren en kwamen naar NL.
- Inwoners (**seizoensmigranten**) van de Europese Unie kwamen naar Nederland om bijvoorbeeld tijdelijk in de aspergeoogst te werken, daarna gingen ze weer terug.

1.2 Bevolkingsgroei, nu en later

De belangrijkste redenen om naar Nederland te komen (*aantrekkingsfactor*) zijn werk en studie, nog een andere rede is **gezinshereniging** (vader woont hier al, gezin volgt later).

- **Aantrekkingsfactor**: een rede om naar een gebied toe te gaan.

In NL keren er minder inwoners terug (*remigratie*) dan dat er binnenkomen, dit zorgt voor *vestigingsoverschot*.

- **Remigratie**: terugkeer naar een gebied waar je ooit vandaan bent verhuisd.
- **Vestigingsoverschot**: als er in een jaar meer mensen uit een gebied zich vestigen dan dat er vertrekken.

De bevolking zal ook toenemen door de natuurlijke bevolkingsgroei, meer ouderen en langere levensjaren. Dus: de vergrijzing en levensverwachting nemen toe.

Rond 2033 gaan de **sterftecijfers** omhoog want dan zijn er veel ouderen, er ontstaat een *sterfteoverschot*.

- **Sterfteoverschot**: als er in een jaar meer mensen sterven dan er geboren worden.

Er zijn in NL grote verschillen in bevolkingsgroei.

Veel jongeren migreren naar de stad voor studie of werk, hierdoor verandert de samenstelling van de bevolking.

- **Bevolkingskrimp**: afname van bevolking.

Vroeger had je in dorpen veel *voorzieningen*. De bevolking hier krimpt, waardoor deze minder worden bezocht. Ook gaan mensen meer naar grotere supermarkten in de stad (met de auto).

- **Voorzieningen**: alle diensten die voorzien van behoefte van mensen (winkels).
- **Drempelwaarde**: het minimum aantal klanten dat een voorziening nodig heeft om te kunnen bestaan.
- **Reikwijdte**: de maximale afstand die mensen willen afleggen om van een voorziening gebruik te maken.

1.3 De verstedelijking van Nederland

Na 1870 begon Nederland de industrialisatie, er werden veel fabrieken en woonwijken gebouwd.

- **Urbanisatie/verstedelijking**: de groei van het percentage stadsbewoners in een land of gebied

Na 1960 verhuisden inwoners weg uit de stad (*suburbanisatie*) door: *welvaart* en *mobiliteit*. Ook verdween de industrie.

- **Welvaart**: als bewoners genoeg geld hebben en goed kunnen voorzien van basisbehoefte.
- **Mobiliteit**: de verplaatsing van mensen en goederen met behulp van een vervoermiddel.
- **Suburbanisatie**: de verstedelijking van het landelijk gebied rond een grote stad.

Deze *suburbanisatie* had grote gevolgen:

- Nieuwe woonwijken werden gebouwd. Er ontstonden *agglomeraties*.
- **Agglomeraties**: een grote stad met daaraan vastgegroeide woonwijken en dorpen.
- **Stedelijk gebied (stedelijke zone)**: agglomeraties en steden die dicht bij elkaar liggen.
- Grote steden kregen steeds minder inwoners.

Na 1980 begon de *re-urbanisatie*, deze was mogelijk door de vernieuwing van het *ruimtegebruik*.

- **Re-urbanisatie:** als het aantal inwoners van de stad na vele jaren weer toeneemt.
- **Ruimtegebruik:** de inrichting van stad en platteland voor wonen, werken, verkeer, recreatie en andere functies.

Het grootste deel van Nederland is **landelijk gebied**, daar vindt je weilanden, akkers en bossen.

De gevolgen van de suburbanisatie nu:

- In de buurt van grote steden zijn nieuwbouwwijken gebouwd.
- Landbouw is de belangrijkste ruimte gebruiker van Nederland.
- Er is meer ruimte voor natuur en recreatie (fiets-, wandel- en ruiterspaden).

1.4 De Randstad

De steden van de Randstad zijn rond 1300 ontstaan.

Ze zijn bijna allemaal oud en in de *historische stadskern* vind je kerken en woonhuizen.

- **Historische stadskern:** oudste deel van de stad. Kenmerken: oude gebouwen, alles dicht op elkaar gebouwd, smalle en kronkelige straten, weinig open ruimte.

De *bouwdichtheid* is er hoog en het *stratenpatroon* is kronkelig.

- **Bebouwingsdichtheid:** het gemiddeld aantal gebouwen per vierkante meter.
- **Stratenpatroon:** vorm van de plattegrond van de straten in een dorp of stad: vierkant, rechthoekig, kronkelig en smal.

Tijdens de industrialisatie gingen de steden groeien wat concentrisch verliep (=rond een centrum), dit centrum is de historische stadskern uit de middeleeuwen. Daaromheen kwamen woonwijken en fabrieken te liggen.

- **Concentrisch groeimodel:** de groei van een stad vanuit het centrum met de historische stadskern.
- **Meerkernen groeimodel:** de groei van een stedelijk gebied vanuit meerdere steden.

Iedere stad heeft zijn eigen specialisatie:

A'dam: hoofdkantoren, Rotterdam: grote havenstad, Den Haag: bestuur, Utrecht: handel.

In de Randstad wonen zo'n 6,5 miljoen mensen.

Er moet veel werk worden verzet om goede woningen te bereiken:

- Nieuwe, grote woonwijken worden gebouwd.
- In grote steden zijn veel woonwijken met goedkope huurwoningen. Dit zorgt voor problemen want hier is de *leefbaarheid* slecht. Een woonwijk is leefbaar als de *veiligheid* en het *onderhoud* goed zijn.
- **Leefbaarheid:** de mate waarin een woonwijk geschikt is om in te leven
- **Veiligheid:** als je geen gevaar loopt en goed beschermd bent.
- **Onderhoud:** hoe een buurt en de huizen eruit ziet

Forensisme is een belangrijk onderdeel van de grote mobiliteit.

- **Forensisme**: het heen en weer reizen tussen woon- en werkplek.

Als er ergens veel file's voorkomen noem je dat **congestie** (=de verstopping van een netwerk). Hierdoor neemt de **bereikbaarheid** af: het gemak en de snelheid waarmee mensen op een bepaalde plaats kunnen komen.

De maatregelen die we hiertegen nemen, heten: *infrastructuur*.

Hiervoor is de verbreding van snelwegen, verbetering van het vervoer en zijn nieuwe stations belangrijk.

- **Infrastructuur**: alle voorzieningen die nodig zijn om personen, goederen of informatie te vervoeren; bijvoorbeeld: autowegen, spoorwegen, telefoonverbindingen en glasvezelkabels.

1.5 Bronnen: Strijd om de ruimte

Schiphol is belangrijk voor de economie van de Randstad en van Nederland. Je moet Schiphol goed kunnen bereiken via snelwegen en openbaar vervoer.

Ruimtelijke ordening: het maken van plannen voor de inrichting van de ruimte.

Bestemmingsplan: plan van een gemeente, waarin staat hoe de grond gebruikt moet worden voor; wonen, werken, verkeer, recreatie en andere functies.

Wat moet je leren?

Lesboek

- De onderdelen van de bevolkingsgroei.
- De kenmerken van een leeftijdsdiagram.
- De oorzaken van vergrijzing.
- De herkomst van migranten.
- De ontwikkeling van de natuurlijke en sociale bevolkingsgroei tot 2050.
- Verschillen in bevolkingsgroei of bevolkingskrimp in regio's van Nederland.
- Gevolgen van bevolkingskrimp benoemen.
- Kenmerken van herinrichting wegens bevolkingskrimp.
- Waardoor de urbanisatie op gang kwam.
- Waardoor de suburbanisatie ontstond.
- Waardoor de industrie uit de steden verdween.
- De gevolgen van suburbanisatie.
- Waardoor steden weer 'aantrekkelijk' zijn geworden.
- Kenmerken van veranderingen in het landelijk gebied.
- Hoe Randstad is ontstaan.
- Wat er gedaan wordt om de woonkwaliteit van de Randstad te verbeteren.
- Wat er gedaan wordt om de bereikbaarheid te verbeteren.
- Waar de Randstad topvoorzieningen heeft.
- Beschrijven dat bij de (her)inrichting van een gebied verschillende manieren van kijken een rol spelen.
- Beschrijven dat er tussen die verschillende manieren conflicten voorkomen.
- Beschrijven dat het nodig is een oplossing te zoeken voor conflicten.
- Beschrijven dat het in een dichtbevolkt gebied moeilijk is aan alle belangen een even grote waarde toe te kennen.
- Beschrijven en verklaren hoe je een goede locatie kunt vinden voor een nieuw woningbouwproject in een intensief gebruikt stuk Nederland.

Begrippen

Babyboom, emigratie, gastarbeider, geboortecijfer, geboortegolf, immigratie, leeftijdsdiagram, levensverwachting, migratie, natuurlijke bevolkingsgroei, ontgroening, seizoensmigrant, sociale bevolkingsgroei, vergrijzing, vluchteling.

Bevolkingskrimp, drempelwaarde, gezinshereniging, reikwijdte, remigratie, sterftecijfer, sterfteoverschot, verzorgingsgebied, vestigingsoverschot, voorzieningen.

Agglomeratie, landelijk gebied, mobiliteit, re-urbanisatie, ruimtegebruik, stedelijk gebied, stedelijke zone, suburbanisatie, urbanisatie, verstedelijking, welvaart.

Bebouwingsdichtheid, bereikbaarheid, concentrisch, groeimodel, congestie, forensisme, historische stadskern, infrastructuur, leefbaarheid, meerkernen groeimiddel, onderhoud, stratenpatroon, veiligheid.

Bestemmingsplan, ruimtelijke ordening.

2.1 Bevolkingsgroei in Duitsland

Inwoners Duitsland: 82,5 miljoen, maar het neemt af.
Sinds 1972 heerst er een sterfteoverschot.
De sociale bevolkingsgroei neemt toe, door immigranten.

Na 1950 kwamen er 3 groepen *migranten*:

- **Migrant:** iemand die verhuisd buiten de eigen woonplaats.
- Na de TSOII werden grondgebieden van Duitsland aan Polen en de Sovjet-Unie afgestaan. Die Duitse inwoners vertrokken naar Duitsland. Na 1990 immigreerde *Volksduitsers* uit Oost- en Zuidoost-Europa naar Duitsland.
- Veel *gastarbeiders* kwamen voor het zware, vieze werk. Zij kwamen vooral uit Turkije en tegenwoordig uit Oost-Europa en Polen.
- Na 1990 immigreerde veel *vluchtelingen*.

Duitsers waren later met de geboortegolf dan de Nederlanders. Na de TSOII zaten de mensen in slechte omstandigheden, pas na 1990 ontstond de geboortegolf in Duitsland doordat de economie steeg.

Na 1964 is het *geboortecijfer* gedaald, door de pil en door kinderloosheid.

Er is een nieuwe fase in de *demografische transitie* door de verandering van **geboorteoverschot** naar *sterfteoverschot*.

- **Demografische transitie:** overgang van hoge geboortecijfers en hoge sterftcijfers naar lage geboortecijfers en lage sterftcijfers.

In 2050 is de *bevolkingspiramide* steeds smaller aan de basis en breder aan de top.
Er heerst dus een sterke afname van het aantal inwoners in Duitsland.

2.2 Verschillen tussen regio's

In delen van Oost-Duitsland krimpt de bevolking.

Vertrek overschot: als in een jaar meer mensen uit een gebied vertrekken dan zich vestigen.

Duitsland was in twee staten verdeeld:

Oost-Duitsland was *communistisch* en er was geen vrijheid.

West-Duitsland was *kapitalistisch* en was vrij.

Na (1989) het einde van het communisme en het herenigen in één land waren de verschillen groot:
Het westen was rijk en modern.
Het oosten was vervallen en arm.

De industrie werd weggevaagd en tienduizenden werden werkloos.

Op het platteland en in steden gingen mensen weg, woonwijken kwamen leeg te staan.

Vooral jonge mensen vertrokken, de vergrijzing nam toe.

De krimp van de bevolking heeft grote gevolgen voor de voorzieningen.

Net als in Nederland brengen ze verschillende voorzieningen in een dorpshuis.

In oude industrie- en plattelandsgebieden krimpt de bevolking.

In München en de omgeving groeit de bevolking.

In veel deelstaten neemt het aantal *huishouden* toe.

- **Huishouden:** één of meer personen die gezamenlijk op één adres wonen.

2.3 De verstedelijking van Duitsland

De verstedelijking van Duitsland is te vergelijken met die van NL: door *suburbanisatie* zijn grote *agglomeraties* en *stedelijke gebieden* ontstaan.

In het *landelijk gebied* verloor de landbouw ruimte aan *verstedelijking* en recreatie.

Net als NL kent Duitsland geen overheersend stedelijk gebied en heeft elk gebied zijn specialisatie.

- Ruhrgebied: industrie
- Bremen en Hamburg: zeehaven
- Berlijn: hoofdstad en regeringsstad
- Frankfurt: financiële hoofdstad
- Stuttgart en München: high-tech industrie

De verschillen met NL worden veroorzaakt doordat Duitsland in twee staten was verdeelt.

Tussen 1961 en 1989 was Berlijn een gedeelde stad, dwars door de stad liep een muur.

Na de hereniging werd er in stedelijke vernieuwingsprojecten hard gewerkt om de wijken in Oost-Berlijn te verbeteren. Ook kwam er op en rond de Potsdamer Platz een nieuw stadscentrum.

Na de hereniging werd de *suburbanisatie* ingehaald, want daarvoor was dat niet mogelijk.

Na 1990 zijn in de omgeving van Berlijn veel nieuwbouwwijken gebouwd.

In de binnenstad en flatwijken heerste de grootste vertrekoverschot, hier kwamen arme buitenlandse migranten voor in de plaats, wat zorgde voor *segregatie*.

- **Segregatie:** het apart wonen van bevolkingsgroepen met bepaalde kenmerken (armoede, taal).

In Berlijn is door *suburbanisatie* en *migratie* de *sociale ongelijkheid* toegenomen.

Deze buitenlanders spreken niet goed de taal waardoor ze kans op *integratie* oplopen.

- **Sociale ongelijkheid:** de verschillen tussen bevolkingsgroepen in kansen op werk, welvaart en gezondheid.
- **Integratie:** meedoen aan de maatschappij.

In Berlijn groeit de bevolking (uitzondering).

Steden in Oost-Duitsland hebben te maken met sterke afname van bevolking, woningen komen leeg te staan en herinrichting is noodzakelijk (huizen afgebroken, andere nieuwe woningen).

2.4 Ruhrgebied

Het Ruhrgebied is na 1890 ontstaan door de opkomst van mijnbouw en industrie.

Door deze (steenkol)minbouw veranderde het Ruhrgebied in een verstedelijkt gebied.

Waar mijnen of fabrieken waren, kwamen woonwijken te staan.

Mijnen, fabrieken en woonwijken groeiden uit tot grote stedelijke oppervlakte.

- Slechte inrichting: woonwijken hadden geen stadscentrum, winkelstraten, kerken, scholen of andere voorzieningen.

- Hier leven was ongezond door de luchtvervuiling van het verbranden van steenkool, vervuilde bodems en ongezuiverd afvalwater via open riolen.

Na 1960 ging het steeds slechter met de mijnbouw en industrie.

De vervuilde industrie heeft plaats gemaakt voor een *moderne dienstensector* en *hightech-industrie*.

Kohlenpott is een ander woord voor het Ruhrgebied

Na de sluiting moesten de uitgestrekte industrie terreinen worden heringericht en opgeruimd:

- Fabrieken en mijnen zijn veranderd in natuurgebieden.
- Veel gebouwen zijn onderdeel van de industriecultuur.
- Oppervlaktes zijn gebruikt voor uitgaanscentra's. Deze hebben een enorme reikwijdte.
- De vervuiling van lucht, water en bodem zijn verminderd.
- Veel woonwijken zijn vernieuwd.

In het Ruhrgebied is *forensisme* een belangrijk onderdeel van mobiliteit.

De overeenkomsten tussen het Ruhrgebied en de Randstad zijn het aantal inwoners, de infrastructuur, de woonkwaliteit en de voorzieningen.

De verschillen: in het Ruhrgebied neemt de bevolking af en er werken veel mensen in de industrie.

2.5 Bronnen: Duitsland en Nederland vergeleken

Verschillen:

	Nederland	Duitsland
Geboortegolf	Top direct na WOII	Top in 1963
Natuurlijke bevolkingsgroei	Geboorteoverschot	Sterfteoverschot
Leeftijdsopbouw 2010	Gem. jonger dan Duitsland	Gem. ouder dan Nederland
Leeftijdsopbouw 2050	Vergrijsde bevolkingsopbouw	Sterk vergrijsde bevolkingsopbouw
Diagramvorm	Granaat	Urn of ui

Wat moet je leren?

Lesboek

- Kenmerken van de bevolkingsgroei van Duitsland.
- Kenmerken van migranten die naar Duitsland kwamen.
- Kenmerken van de leeftijdsopbouw.
- Beschrijven dat Duitsland in twee staten was verdeeld.
- Beschrijven welke verschillen er waren tussen oost en west.
- Beschrijven welke gevolgen die verschillen hadden voor: bevolkingen en voorzieningen in Oost-Duitsland.
- Beschrijven hoe de groei en krimp in de rest van Duitsland verlopen.
- Kenmerken van de verstedelijking van Duitsland.
- Kenmerken van de suburbanisatie van Berlijn.
- Gevolgen van de suburbanisatie voor Berlijn.
- Kenmerken van de verstedelijking in Oost-Duitse steden.
- Hoe het Ruhrgebied als stedelijk gebied is ontstaan.
- De slechte inrichting kunnen beschrijven.
- De verandering in de bestaansmiddelen beschrijven.
- De verbetering van de woonkwaliteit beschrijven met betrekking tot het milieu en de inrichting.
- De bereikbaarheid en de infrastructuur beschrijven.
- Verschillen en overeenkomsten tussen Duitsland en Nederland op het gebied van:
 - Natuurlijke bevolkingsgroei,
 - Leeftijdsopbouw 1950, 2010 en 2050,
 - Bevolkingsdichtheid,
 - Werkloosheid,
 - Vergrijzing,
 - Bevolkingsgroei en -krimp.

Begrippen

Demografische transitie, geboorteoverschot, migrant.

Aantrekkingsfactor, afstotingsfactor, communisme, huishouden, kapitalisme, staat, vertrekoverschot.

Integratie, segregatie, sociale ongelijkheid.

3.1 Bevolking in China

China is het derde grootste land van de wereld.

Het oosten is het dichtstbevolkt.

Daar liggen de dichtbevolkte gebieden met steden als Beijing (Peking), Shanghai en Guangzhou.

In het westen is de bevolkingsdichtheid zeer laag, door ongunstige natuurlijke factoren (het is er te hoog, te koud, of te droog).

- **Bevolkingsspreiding:** de verdeling van mensen over een land of een gebied.

In het oosten wonen de Han-Chinezen: 'echte' chinezen met Chinese taal en leefgewoontes.

Het westen is leeg, het oosten vol, dat wil de regering beter verdelen, door Chinezen die naar het westen verhuizen een huis aan te bieden.

In China wonen 1,4 miljard mensen —> groei (6,5 miljoen per jaar)

In 1970 nam de regering een maatregel: één kind per gezin (de *éénkindpolitiek*)

- **Éénkindpolitiek:** gezinnen mogen niet meer dan één kind hebben.

De laatste jaren werd het éénkindpolitiek minder streng toegepast, ouders op het platteland mochten bijvoorbeeld een tweede kind als het eerste kind een meisje was.

Nadelen éénkindpolitiek:

- Kinderen werden erg verwend, waar slechte gewoontes uit voortkwamen.
- Vergrijzing nam toe, door laag *geboortecijfer* en de toenemende *levensverwachting*.
- Veel ouders op het platteland kozen voor abortus wanneer hun kind een meisje zou zijn geworden. Zo is er een jongensoverschot ontstaan: 40 miljoen meer jongens dan meisjes.

3.2 Migratie in China

China heeft een **éénpartijstelsel**: er is één partij in een land die alles voor het zeggen heeft.

Tot 1980 had China weinig contact met het buitenland, bedrijven als Apple, Sony of Philips waren verboden en ook de westerse cultuur was verboden (t-shirt en spijkerboeken waren verboden).

Na 1980 kwam er meer openheid. Buitenlandse bedrijven profiteren van lage lonen in China, dus werk en inkomen. Chinezen hebben meer vrijheid, veel studenten gaan naar het buitenland en blijven daar wonen: *braindrain*.

- **Braindrain**: het vertrek van goed opgeleide mensen naar het buitenland.

In 1980 woonde 80% op het platteland, nu 50%.

Sinds 1980 zijn 300 miljoen *migranten* naar de stad verhuisd.

Nu zijn er 7 *megasteden* in China.

- **Megastad**: stad met meer dan 10 miljoen inwoners.

Deze urbanisatie heeft te maken met de armoede op het platteland.

Vroeger mocht je als plattelander niet de stad in gaan wonen: *hukou-systeem*.

- **Hukou-systeem**: de regel in China dat je altijd moet blijven wonen in het gebied waar je bent geboren.

Het kustgebied is aantrekkelijk door de economie door buitenlandse bedrijven, vooral in fabrieken en in de bouw kan werk worden gevonden.

Door de *infrastructuur* te verbeteren, en door belastingvoordelen hoopt de regering dat het binnenland niet leegloopt.

3.3 Wonen in de stad

Traditionele wijkjes zijn gebouwd in een rechthoekig *statenpatroon*, bebouwingsdichtheid is hoog. In Bejing heet een wijk met woonhofjes langs smalle, rechte straten een *hutong*.

- **Hutong**: traditionele Chinese woonwijk met woonhofjes langs smalle, rechte straten.

Mensen voelen zich er veilig: *sociale controle*, ze maken onderling goede afspraken: *participatie*.

- **Sociale controle**: bewoners letten op elkaar of er niet iets geks gebeurt.
- **Participatie**: actieve deelname van de bewoners aan de leefbaarheid van een wijk.

Vroeger woonde driekwart in hutongs, nu is veel vervangen door hoogbouw.

Bij nieuwbouw spelen *projectontwikkelaars* een grote rol. Bewoners uit vervallen buurten krijgen aan de rand van de stad een goedkope flat aangeboden.

- **Projectontwikkelaar:** een bedrijf dat bouwprojecten in de stad ontwikkeld.

Sommige vinden dat prima, door: betere voorzieningen, zoals: verwarming en douche.
Sommige niet, door: in hun wijk hebben zij een winkeltje of ander werk, ze willen niet weg bij familie of vrienden, of ze hebben niet genoeg geld voor deze flats.

In democratische landen als NL en DL is er *inspraak*.

In China is dat heel anders, daar heb je niks te zeggen, de overheid is de grote baas.

‘Modern’ staat gelijk aan ‘hoogbouw’.

- **Inspraak:** je mag zeggen wat je van iets vindt. Andere mensen houden rekening met jou.

Verandering: overheid heeft in de gaten dat traditionele wijkjes horen bij de Chinese cultuur, en er is meer aandacht voor levensomstandigheden voor de 250 miljoen *migranten* die tijdelijk (*seizoensmigranten*) of blijvend in de stad wonen.

3.4 Bronnen: Werken, verkeer en milieu

Het autobezit groeit snel: 750.000 nieuwe auto's per jaar.
Dat veroorzaakt grote files, en enorme vervuiling.

In Bejing mogen op maandag geen auto's rijden met kentekens die eindigen op 0 of 5, op dinsdag 1 of 6, enzovoorts. Ze moeten ook loten als er een nieuwe auto moet worden gekocht.
Ze hebben ook het idee de 'tunnelbus' uitgevonden: bus rijdt op rails aan beide kanten v/d weg.

De lucht is ook vervuild door fabrieken en *huishoudens*: *smog*.

- **Smog:** de vervuilende lucht in steden door giftige gassen van auto's, fabrieken en huishoudens.

De grootste vervuilers in China zijn de kolencentrales, zij krijgen filters op de schoorstenen of hogere schoorstenen, zodat de vervuiling zich beter verspreid. Kolen zijn goedkoop, en er zijn genoeg door Chinese steenkoolmijnen.

Wat moet je leren?

Lesboek

- Verklaring voor de ongelijke bevolkingsspreiding in China.
- Spreiding van bevolkingsgroepen in China.
- Voor- en nadelen van de éénkindpolitiek.
- Twee verschillen tussen China vóór en na 1980.
- Oorzaken van de snelle verstedelijking na 1980.
- Gevolgen voor de verdeling stad-platteland (figuur 6).
- Omvang en richting van de buitenlandse migratie.
- De kenmerken van een hutong.
- Waarom de flats de traditionele wijkjes verdringen.
- De rol van de overheid bij het bouwen in de stad.
- Gevolgen van het groeiend autobezit.
- Voorbeelden van maatregelen tegen vervuiling (autoverkeer, fabrieken, huishoudens).
- Voorbeelden van slechte werkomstandigheden.

Begrippen

Bevolkingsspreiding, éénkindpolitiek.

Brain drain, éénpartijstelsel, hukou-systeem, megastad.

Hutong, inspraak, participatie, projectontwikkelaar, sociale controle, smog.

C1 Guangzhou in de Parelrivierdelta

De Parelrivier of Xi Jiang (2.200 km) stroomt in het zuiden van China naar zee.

De megastad Guangzhou is met 12 miljoen inwoners de grootste stad in de Parelrivierdelta.

- **Delta:** laaggelegen mondingsgebied waar een rivier zich vertakt in vele stormen.

In het *delta* gebied lagen vroeger twee vroegere kolonies: de Britse kolonie Hongkong en de Portugese kolonie Macau. Beide kolonies zijn aan het eind van de twintigste eeuw onder het Chinese bestuur gekomen.

Niemand mocht vroeger vanuit Hongkong de grens over (*communistisch*). Dat is nu veranderd, maar het *éénpartijstelsel* bleef wel bestaan.

Net over de grens mochten buitenlandse fabrieken worden neergezet. Duizenden fabrieken verhuisden van Hongkong naar China.

Aan de 'voorkant' bleven kantoren in Hongkong staan en aan de 'achterkant' de fabrieken (*front office, back factory*).

De stad Shenzhen was in 1980 nog een vissersdorp en is nu een megastad.

De migratie was na 1980 massaal, vanuit het binnenland van China vetrokken jaarlijks 1 á 2 miljoen *arbeidsmigranten* naar de provincie Guangdong.

Uit het niets verschenen grote *metropolen*, zij vormen een *stedelijk gebied* van 45 miljoen inwoners. De *agglomeratievorming* gaat maar door, Guangzhou, Dongguan en Shenzhen groeien bijna aan elkaar vast.

- **Arbeidsmigrant:** iemand die naar een ander gebied gaat om daar te werken.
- **Metropool:** enorm grote agglomeratie.
- **Agglomeratievorming:** het ontstaan van een agglomeratie.

Het platteland raakt steeds meer verstedelijkt, in het *metropolitane gebied* liggen honderden stadsdorpen omringd door flatwijken.

- **Metropolitane gebied:** het sterk verstedelijkte gebied rond een metropool.

C2 Shanghai in de Yangtzedelta

De stad Shanghai ligt aan de monding van de Chang Jiang. Dat is een rivier die stroomt vanuit het Chinese binnenland naar zee.

Via de Yangtze heeft Shanghai een *achterland* met meer dan 350 inwoners. Tot 2004 was het de grootste zeehaven van de wereld, wat Shanghai nu is.

- **Achterland:** het gebied waarop een haven is gericht voor de aan- en afvoer van goederen.

In de 1850-1940 mochten Europeanen in bepaalde delen van de stad vrij handel drijven: de *concessiegebieden*.

Shanghai bestond uit drie delen: de oude Chinese stad, de Franse Concessie en de Internationale Concessie.

De westerse invloed op Shanghai zie je terug in de bebouwing.

- **Concessiegebieden:** een overzees gebiedsdeel waar Europeanen vrij handel mochten drijven.

In 1992 stond Shanghai bekend als 'open gebied', er werd geen nadruk gelegd op ongeschoold werk, maar vooral op diensten.

In heel Shanghai bouwen projectontwikkelaars wolkenkrabbers en torenflats.

C3 De delta's vergeleken

De Parelrivierdelta en de Yangzedelta zijn de 'krachtcentrales' van de Chinese economie. Ze zorgen samen voor 40% van het inkomen en 80% van de buitenlandse investeringen in China. Toch zijn er grote verschillen tussen deze twee delta's:

- Er is veel industrie in de Yangzedelta, die meestal meer technisch ingewikkelde producten maakt, zoals auto's, computers en mobieltjes.
- In de Parelrivierdelta daalt het aantal bedrijven dat eenvoudige producten maakt, omdat de lonen voor het ongeschoolde werk zijn gestegen. In Parelrivierdelta komen er meer hightechbedrijven voor terug, net als dat de dienstensector groeit.

De Parelrivierdelta en de yangzedelta zijn sterk verstedelijkte deltagebieden.

De *sociale ongelijkheid* is toegenomen in de steden, er is een scheiding tussen arm en rijk.

Sommige wijken zijn omheind en alleen te bereiken via een bewaakt toegangshek (*gated community*).

- **Gated community:** woonbuurt met een hek eromheen en een bewaaktetoegang, Ander woord: beveiligd hek.

Problemen door *urbanisatie* in China:

- Huisvesting van migranten
- Verkeerscongestie
- Milieuvervuiling
- Slechte werkomstandigheden voor werknemers
- Sociale ongelijkheid neemt toe
- Door vergrijzing komt er een tekort aan werknemers
- De concurrentie tussen steden is groot